

การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานต้นคลุ้มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจำภูวา จันทบุรี

Development of Catathea Wood Basketry Product Decorated with Burning Techniques for Satee Chaobhubha's Community Enterprise Chanthaburi

ณภัค แสงจันทร์¹ และ พนม จงกล²

Napak Sangchan and Phanom Chongkon

Corresponding author, E-mail : napak.s@rbru.ac.th

Received : June 24, 2023
Revised : August 21, 2023
Accepted : September 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจำภูวาที่ผ่านการตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา เพื่อเป็นการสร้างเจดสีและลวดลายให้ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ้มมีความแตกต่าง จากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีการสานลวดลายจากคลุ้มสีธรรมชาติเท่านั้น โดยแบ่งเป็นสองเทคนิค คือ การจี้ร้อนใช้กับการวาดลวดลายบนแผ่นสานคลุ้ม และการเผาเชาสุกิบ้นใช้กับการสร้างสีบนดอกคลุ้มสำหรับสาน ร่วมกับการหาแนวทางพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามความต้องการ เครื่องจักสานจากต้นคลุ้มในจังหวัดจันทบุรี ของผู้บริโภคจำนวน 357 คนมาวิเคราะห์และออกแบบร่างผลิตภัณฑ์ จากต้นคลุ้มที่ผ่านการตกแต่งพื้นผิวด้วยการเผาทั้งสองเทคนิค เทคนิคละ 2 ประเภท คือ 1.ประเภทตะกร้า 2.ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อม แต่ละประเภทออกแบบ 4 แบบร่าง ให้ผู้เชี่ยวชาญใช้แบบประเมินคัดเลือกแบบร่างที่มีคะแนนสูงสุดเพื่อผลิตต้นแบบผลวิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ้มใช้เทคนิคการจี้ร้อนประเภทตะกร้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}=4.14$) ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}=4.22$) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ้มใช้เทคนิคการเผาแบบเชาสุกิบ้นประเภทตะกร้ามีค่าเฉลี่ย

สูงสุด คือ แบบร่างที่ 1 ($\bar{X}=4.06$) ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}=3.95$)

คำสำคัญ: ต้นคลุ้ม, เทคนิคการเผาแบบเชาสุกิบ้น, การจี้ร้อน, เครื่องจักสาน, วิสาหกิจชุมชน

Abstract

This research aimed to develop Catathea wood product prototypes of Satee Chaobhubha's Community Enterprise, of which textures were decorated by burning techniques in order to create color shades and patterns for wickerwork products different from the traditional ones that used only natural colors from Catathea wood. The techniques were divided into 2, i.e., pyrography for drawing patterns on the woven Catathea wood sheets and Shou Sugi Ban technique to color Catathea wood strips for weaving. In the meantime, the researcher also searched for product development guidelines. The data obtained by questionnaire completion from 357 consumers about their needs for Catathea wood wickerwork in

^{1,2} คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
Faculty of Industrial Technology, Rambhai Barni Rajabhat University

Chanthaburi Province was brought for analysis and sketching Catathea wood products. The textures of the sketches were decorated by both burning techniques; each technique for 2 product categories, i.e., 1) basket and 2) placemat. Each category included 4 sketches. The experts used the assessment form to select the ones with the highest scores to create prototypes. The results of Catathea wood wickerwork products using pyrography revealed that Sketch 3 in the basket category had the highest score ($\bar{X}=4.14$), and Sketch 3 in the placemat category had the highest score ($\bar{X}=4.22$). The results of Catathea wood wickerwork products using Shou Sugi Ban technique revealed that Sketch 1 in the basket category had the highest score ($\bar{X}=4.06$), and Sketch 3 in the placemat category had the highest score ($\bar{X}=3.95$)

Keywords: Catathea Wood, Hou Sugi Ban Burning Techniques, Pyrography, Basketry, Community Enterprise

บทนำ

นโยบายของรัฐบาลทำให้เกิดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขึ้นมากมายในประเทศไทย แต่เมื่อดำเนินงานไประยะเวลาหนึ่งบางกลุ่มประสบปัญหาทั้งเรื่องการเข้าถึงเงินทุน ผลิตสินค้าไม่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ผู้ประกอบการขาดทักษะและฝีมือแรงงาน รวมทั้งมีการแข่งขันสูงเพราะแต่ละกลุ่มผลิตสินค้าเหมือนหรือใกล้เคียงกัน ในปัจจุบันท่ามกลางสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 หลายองค์กรธุรกิจประสบปัญหาเรื่องยอดขายที่ลดลง เพราะพฤติกรรมผู้บริโภคเปลี่ยนไปคนส่วนใหญ่ประหยัดและใช้ชีวิตในบ้านมากขึ้น ส่งผลให้หลายธุรกิจต้องปรับตัวหรือปิดลงรวมถึงธุรกิจวิสาหกิจต่างๆด้วย (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก ที่ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2559 โดยสตรีชุมชนตำบลจันทเขลมจำนวน 30 คน เพื่อผลิตสินค้าเครื่องจักสานจากต้นคลุ้มเพื่อจำหน่ายในงานแสดงสินค้าต่างๆ และจำหน่ายทางออนไลน์ ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภคที่นิยมสินค้าทำมือ (กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา, 2559 : 1) ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา ได้กล่าวถึงสถานการณ์ของธุรกิจของกลุ่มว่า ปัญหาคือ ความหลากหลายของผลิตภัณฑ์มีน้อยเพราะทางกลุ่มยังขาดทักษะด้านการออกแบบ อีกทั้งโทนสีของผลิตภัณฑ์มีจำกัดเนื่องจากวัสดุจากต้นคลุ้มมีความ

มันเงาและไม่ติดสีย้อม ซึ่งสีที่มีอยู่คือสีธรรมชาติของต้นคลุ้ม หากทำวัสดุจากต้นคลุ้มให้มีสีและรูปแบบผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้นมาจะมีส่วนช่วยให้ผลิตภัณฑ์สร้างความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มที่อื่นได้ น่าจะเป็นการสร้างอัตลักษณ์และความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจฯ (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา, 2564)

การสร้างสีและลวดลายบนวัสดุไม้ด้วยกรรมวิธีการเผาประกอบด้วย 2 วิธี วิธีแรกคือ การเผาแบบเซาสุกิบันเป็นเทคนิคการเผาผิวไม้แบบดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่น เป็นการเลือกใช้เปลวไฟในการเปลี่ยนแปลงสภาพและสารเคมีภายในไม้ด้วยการใช้ไฟเผาผิวไม้ให้ไหม้เกรียม เพื่อให้ลวดลายของแผ่นไม้มีความชัดเจนและเด่นชัดขึ้นโดยมีทั้งแบบการเผาแบบเพียงบางส่วนเพื่อให้เกิดลาย และการเผาผิวไม้ทั้งชิ้นให้ไหม้ดำ (อุทธะยาน, 2562) วิธีที่สองคือ การจี้ร้อนคือการใช้ไฟจี้ลงบนวัสดุเพื่อสร้างลวดลาย ไม่ได้ถูกจำกัดว่าต้องใช้กับวัสดุชนิดใด ทั้งไม้, หนัง, เหล็กหิน ฯลฯ (เพื่อนรักช่างหนัง, 2564)

จากปัญหาด้านผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจฯ ที่ไม่สามารถย้อมสีให้กับวัสดุคลุ้มได้ติดทนในโครงการวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยจะนำเอาการสร้างสีและลวดลายบนไม้ด้วยเทคนิคการเผา ทั้ง 2 เทคนิคสามารถสร้างลวดลายลงบนพื้นผิวไม้คลุ้มและแผ่นสานสำเร็จจากต้นคลุ้ม เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้หลากหลายเป็นที่น่าสนใจ แก่ผู้บริโภค เป็นการพัฒนาศักยภาพและองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการวิสาหกิจให้สามารถแข่งขันในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน สร้างอัตลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน นำไปสู่การมีรายได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มที่ผ่านการตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลทั่วไปของต้นคลุ้ม ต้นคลุ้ม เป็นพืชยืนต้นไม้เนื้ออ่อนเจริญเติบโตขึ้นเป็นพุ่มหรือเป็นกอ และมีอายุยืนหลายปี มีถิ่นกำเนิดตามธรรมชาติในที่ที่เป็นน้ำหรือเป็นโคลนตามริมคลองริมสระหรือตามลำธาร มีข้อปล้องยาวหากรวมทั้งก้านและใบจะมีความสูงประมาณ 1-2 เมตร ขยายพันธุ์ด้วยการแยกหน่อการใช้ประโยชน์คนสมัยก่อนมักนำลำต้นมาใช้จักสานเป็นเครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เสื่อ กระบุง กระดังหรือทำเชือกมัดสิ่งของในชีวิตประจำวัน ต้นคลุ้มมีลักษณะและขนาดคล้ายกับต้นไผ่ ไม่มีปล้องหรือแขนง ตามลำต้นมีผิวเรียบ มีความเหนียว ดัดง่ายรูปทรงสวยงามและคงทนมากกว่าพืชที่ใช้จักสานชนิดอื่น

บทบาทของหัตถกรรมกลุ่มในวิถีชีวิตชาวชนในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ของที่อาศัยอยู่มากในแถบตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลจันทเขลม นำต้นคลุ้มและต้นคล้าที่พบมากในชุมชนมาใช้ทำข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ในรายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ชาวชนเรื่องพืชคลุ้ม-คล้า (รุ่นทา-รุ่นเชอ) ได้ใช้ภาษาของเป็นแนวทางในการศึกษาผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มและต้นคล้าประเภทต่าง ๆ เช่น เสื้อในวิถีชีวิตชาวชนจะใช้เสื้อในการปูนอน ในการประกอบพิธีทางศาสนา เช่น ใช้ปูอาสนะในอุโบสถ ใช้ในการห่อศพ และใช้ในพิธีรับขวัญเด็กแรกเกิด กระบุง ในงานแต่งงานถือเป็นสัญลักษณ์ในการแต่งงานของชาวชนที่เจ้าบ่าวจะต้องนำกระบุงมามอบให้กับเจ้าสาวในวันแต่งงาน ชะนางหรือคะนางเป็นอุปกรณ์รูปทรงคล้ายบั้งที่ใช้ช้อนกึ่งปลาในลำคลองจะเห็นได้ว่างานหัตถกรรมกลุ่ม-คล้ามีความสำคัญในหลายช่วงเวลาในชีวิตของชาวชนทั้งใช้ในชีวิตประจำวันใช้ในพิธีกรรมต่างๆ (มณฑิร พัฒนเสมา และคณะ, 2553 : 46-47)

การออกแบบหัตถอุตสาหกรรม เป็นแนวคิดที่นักออกแบบควรคำนึงถึงประกอบด้วย

1. ทำความเข้าใจในงานออกแบบสากล (สไตล์และความต้องการในสังคม) สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง คือความต้องการของมนุษย์ การเสาะแสวงหา ความต้องการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การศึกษาแนวทาง การออกแบบในหลากหลายแง่มุม ทั้งแนวโน้มการออกแบบ (Trend), ความต้องการของสังคม, สไตล์ (Style) และแฟชั่น (Fashion) ที่เป็นปัจจุบัน

2. รู้ลึก ศรัทธาในรากเหง้า ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ก่อนจะทำการออกแบบนักออกแบบต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจ จิตสำนึก คติรากเหง้าภูมิปัญญาท้องถิ่น บริบททางสังคมและวัฒนธรรมให้ถ่องแท้

3. การศึกษาเรียนรู้บริบททางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของคนในชุมชน (ความชำนาญความสามารถของคนในชุมชน) เป็นการเรียนรู้ข้อมูลต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของวัสดุ(จากธรรมชาติหรือวัสดุดั้งเดิม), วิธีการ, และขั้นตอนต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ศิลปหัตถกรรมนั้นให้ถ่องแท้

4. ลักษณะในการเปลี่ยนแปลงและความต้องการ/ความต่อเนื่องในการสร้างสรรค์งานออกแบบศิลปหัตถกรรม นักออกแบบควรเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่องในการสร้างสรรค์งานศิลปหัตถกรรมเพื่อที่สามารถนำไปออกแบบสร้างสรรค์ ในทิศทางที่ควรจะเป็นและสอดคล้องกับสิ่งที่ตั้งเป้าประสงค์ไว้ ดังนี้ 1)เปลี่ยนวัสดุ คือ มีการนำเอาวัสดุสมัยใหม่ วัสดุสังเคราะห์ต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการออกแบบงานศิลปหัตถกรรม 2)เปลี่ยนหน้าที่ คือ

เปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยจากเดิมเป็นหน้าที่ใหม่ 3)เปลี่ยนรูปแบบ งานศิลปหัตถกรรมได้รับผลกระทบในด้านการเปลี่ยนรูปแบบนั้นเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ถูกเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยไปใช้ประโยชน์อย่างหลากหลายต่างไปจากเดิม 4)เปลี่ยนโดยการยกระดับการเปลี่ยนแปลงลักษณะนี้สำคัญมาก ผลงานที่มีระดับหรือความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ปลูกฝังมานานถ้าทำการออกแบบขึ้นมาใหม่หรือยังคงรูปแบบเดิม ประโยชน์ใช้สอยแบบเดิมถ้าได้รับความนิยมหรือเป็นที่ยอมรับในสังคมผลงานก็อาจยกระดับกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรม 5)เปลี่ยนแปลงตามความต้องการของผู้บริโภค

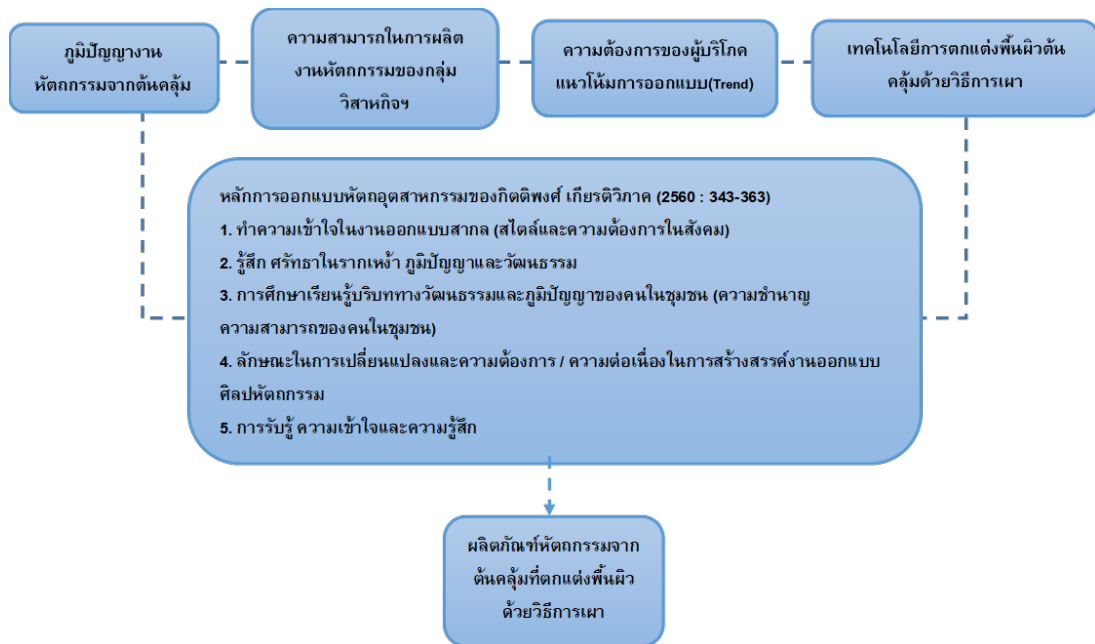
5. การรับรู้ ความเข้าใจและความรู้สึกเป็นวิธีการในการแปลงความรู้สึกและอารมณ์ของผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ (กิตติพงศ์ เกียรติวิภาค, 2560 : 343-363)

การตกแต่งผิวไม้ด้วยเทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบัน เป็นเทคนิคการเผาผิวไม้แบบดั้งเดิมของชาวญี่ปุ่นที่มีมาแต่ช้านาน การนำเปลวไฟมาเปลี่ยนแปลงสภาพและสารเคมีภายในไม้ ด้วยการใช้ไฟเผาผิวไม้ให้ไหม้เกรียม เพื่อให้ลวดลายของแผ่นไม้มีความชัดเจน ช่างไม้ชาวญี่ปุ่นใช้ไฟในการเผาผิวไม้ โดยมีทั้งแบบการเผาแบบเพียงบางส่วนเพื่อให้เกิดลาย และการเผาผิวไม้ทั้งชิ้นให้ไหม้ดำ (อุดทะยาน, 2562)

การตกแต่งผิวไม้ด้วยการจี้ร้อน ศิลปะแห่งการจี้ร้อนมีมานานหลายศตวรรษ เป็นเทคนิคที่ใช้ปากกาโลหะอุ่นในการเผาไม้และวัสดุอื่น ๆ โดยทั้งลวดลายตกแต่งไว้ ประวัติความเป็นมาของการจี้ร้อนเริ่มมีขึ้นในชนชาติอียิปต์และชนเผ่าแอฟริกันบางเผ่า และในประเทศจีนเรียกว่าการปักเข็มด้วยไฟ สามารถการขีดเขียนลงบนไม้ หนัง หรือแม้แต่ผ้าเต่าอย่างสร้างสรรค์โดยใช้อุปกรณ์อย่างปากกาขดลวดหรือหัวแร้งที่ให้ความร้อนมีหลายรูปทรงแต่ละรูปทรงให้ผลในการเขียนเส้นในขนาดต่างกัน ด้วยการใช้แรงกดที่แตกต่างกันและได้โทนสีที่แตกต่างกัน ตั้งแต่สีน้ำตาลอ่อนไปจนถึงเฉดสีเกาลัดที่เข้มข้น ไม้สีอ่อนเหมาะสำหรับ การจี้ร้อน (Jessica Stewart, 2021)

แนวโน้มการออกแบบของชาวญี่ปุ่นและสินค้าไลฟ์สไตล์ปี 2023 เทรนด์การฟื้นฟูอย่างสงบ (Quiet Regrowth) เมื่อความกังวลเรื่องโลกมาถึงจุดวิกฤต ความจำเป็นในการเฉลิมฉลองอย่างยั่งยืน เราต้องคำนึงถึงผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมที่เป็นธรรมชาติแท้และเรียบง่ายเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด อารมณ์ของแนวโน้มนี้คือความเรียบง่ายผ่อนคลาย การดำเนินชีวิตประจำวันจะมีความสนใจที่จะใช้งานหัตถกรรมและผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบอย่างยั่งยืน รูปทรงของผลิตภัณฑ์จะมีความเรียบง่าย สีที่ใช้จะเป็นสีเอิร์ธโทน เช่น สีน้ำตาล สีเทา สีเบจ สีส้มหม่น สีฟ้าอมเทา (Trend bible, 2022)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย ณภัค แสงจันทร์

วิธีการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มที่ผ่านการตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย วิเคราะห์และสรุปในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
2. สัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจสตรีจ้าวภูผา โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจสตรีจ้าวภูผา จำนวน 1 คน และผู้แทนสมาชิกในกลุ่ม จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 4 คน ซึ่งมีความสนใจเข้าร่วมพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ทั้งหมด 5 ประเด็น ได้แก่ ภูมิปัญญาหัตถกรรมจากต้นคลุ้มในชุมชน และแหล่งวัตถุดิบที่นำมาผลิตเครื่องจักสานจากต้นคลุ้ม กลุ่มผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้าในปัจจุบัน ผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มรูปแบบเดิมที่มีอยู่และปัญหาที่พบจากผลิตภัณฑ์เดิมความสามารถในการผลิตและข้อจำกัดในการผลิตเครื่องจักสานของกลุ่มวิสาหกิจฯ และแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่
3. สอบถามความต้องการผู้บริโภคเครื่องจักสานจากต้นคลุ้มในจังหวัดจันทบุรี เพื่อวิเคราะห์หาแนวทางการออกแบบใช้ข้อคำถามทั้งหมด 3 ประเด็น คือ 1) ข้อมูลทั่วไป

ของผู้ตอบแบบสอบถาม 2) พฤติกรรมการบริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน และความคิดเห็นของท่านที่มีต่อความคิดของท่านที่มีต่อผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นคลุ้มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา 3) ข้อเสนอแนะ โดยสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้มาโดยวิธีสุ่มโดยบังเอิญโดยใช้ทฤษฎีของ Taro Yamane (Yamane ,1973) ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผาต่อปี โดยใช้สมการ $n = N/1 + Ne^2$ โดยกำหนด ให้ n คือ จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง N คือ จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผาต่อปี จำนวน 3,360 คน โดยใช้ความคลาดเคลื่อนที่เกิดขึ้นจากการสุ่มตัวอย่างเป็น 0.05 สามารถคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 357 คน

4. นำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจสตรีจ้าวภูผา การสอบถามความต้องการผู้บริโภคเครื่องจักสานจากต้นคลุ้มในจังหวัดจันทบุรี มาวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดการออกแบบหัตถอุตสาหกรรม เพื่อกำหนดแนวทางการออกแบบ

5. ออกแบบร่างผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มที่ผ่านการตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผาจำนวนให้ผู้เชี่ยวชาญ

ประเมินและคัดเลือกแบบร่างที่จะนำมาผลิตต้นแบบและผลิตต้นแบบ โดยใช้ข้อคำถาม 3 ประเด็น คือ 1)ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม 2)แบบประเมินความพึงพอใจในด้านความสวยงาม ประโยชน์ใช้สอย และด้านการผลิตโดยใช้ทฤษฎีมาตรวัดของลิเคิร์ท (Likert Scale) และวิเคราะห์ผลประเมิน และนำค่าที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) 3)ข้อเสนอแนะโดยสอบถามกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน ผู้เข้าร่วมโครงการวิจัยได้มาโดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 3 คน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 2 คน หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจสตรีจำภูผา จำนวน 1 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกคือ ต้องมีความรู้และประสบการณ์การทำงานไม่น้อยกว่า 5 ปี และมีความสามารถทางด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเป็นอย่างดี

6. สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามขั้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้

1. ผลจากการรวบรวมข้อมูลภาคเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเพื่อที่จะศึกษาในเรื่องต่อไปนี้ ต้นคลุ้มเป็นพืชที่สูงราว 1.5-2 เมตร ชอบขึ้นในที่ชุ่มน้ำ ในจังหวัดจันทบุรีพบมากในเขตอำเภอเขาฉกรรจ์ ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ชองอาศัยอยู่ และชาวชองนิยมนำต้นคลุ้มมาใช้จักสานเป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ชะนาง ไช เสื่อ เป็นต้น ส่วนข้อมูลด้านแนวโน้มการออกแบบ แนวโน้มการออกแบบของชวัญและสินค้าไลฟ์สไตล์ปี 2023 เว็บไซต์ Trend bible(2022) พบว่าแนวคิดการฟื้นฟูอย่างสงบ (Quiet Regrowth) จะเน้นการออกแบบโดยใช้วัสดุจากธรรมชาติ เนื่องมาจากความกังวลของผู้บริโภคที่มีต่อวิกฤตภัยธรรมชาติของโลก อารมณ์ของแนวโน้มนี้คือความเรียบง่ายอบอุ่น คลายรูปทรงของผลิตภัณฑ์จะมีความเรียบง่าย สีที่ใช้จะเป็นสีเอิร์ธโทน เช่น สีน้ำตาล สีเทา สีเบจ สีส้มหม่น สีฟ้าอมเทา เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจสตรีจำภูผามีผลการสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆดังนี้ ภูมิปัญญาหัตถกรรมจากต้นคลุ้มในชุมชน ตัวแทนของกลุ่มวิสาหกิจได้เล่าว่าชุมชนในตำบลจันทเขลมเป็นชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ชองซึ่งมีการผลิตงานหัตถกรรมจากต้นคลุ้มเพื่อใช้เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันมานาน หัตถกรรมคลุ้มในชุมชนผูกพันกับวิถีชีวิตของคนของตั้งแต่เกิดจนตาย ปัจจุบันประชากรของต้นคลุ้มยังมีจำนวนมากและขยายพันธุ์ได้เร็วต้นคลุ้มมีความเหนียว ดัดง่ายทำให้ง่ายต่อการสานขึ้นรูป กลุ่มผู้บริโภคที่มาซื้อสินค้าในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นคนไทยอายุประมาณ

25 ปีขึ้นไปและเป็นผู้หญิงเป็นส่วนใหญ่ ผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มที่ทางกลุ่มวิสาหกิจผลิตในปัจจุบันมีทั้งหมดแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ 1.เครื่องใช้ในบ้าน 2.เครื่องประกอบกายแต่งกาย 3. ของที่ระลึก ส่วนปัญหาที่พบในผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่คือ รูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่โดดเด่น สีสันทันมีน้อยมีเพียงสีธรรมชาติของกลุ่ม ปัญหาอีกอย่างหนึ่งคือความหลากหลายของผลิตภัณฑ์มีน้อย ตัวแทนของกลุ่มวิสาหกิจกล่าวว่าต้องการพัฒนาในเรื่องการเพิ่มสีสันให้มากขึ้นและพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่ให้มีความร่วมสมัยมากขึ้น สำหรับการสร้างลวดลายด้วยเทคนิคการเผา มีความสนใจ ในส่วนของลวดลายที่นำจะพัฒนาต่อไปจะเป็นลวดลายที่ง่าย ๆ อย่างเช่นลายเรขาคณิตซึ่งสามารถเรียนรู้การวาดลายได้ไม่ยากเกินไป

3. ผลจากแบบสอบถามความต้องการผู้บริโภคเครื่องจักสานจากต้นคลุ้มในจังหวัดจันทบุรีพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 357 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 235 คน ร้อยละ 65.83 ช่วงอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คืออายุ 21-30 ปี จำนวน 203 คน ร้อยละ 56.86 ด้านของพฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าเครื่องจักสานจากต้นคลุ้ม ส่วนใหญ่จะซื้อเพื่อเป็นของฝากและของที่ระลึกจำนวน 221 คน ร้อยละ 61.9 ประเภทของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่เลือกซื้อคือผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในบ้านและตกแต่งบ้าน จำนวน 184 คน ร้อยละ 51.54 และผู้เลือกผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในบ้านและตกแต่งบ้าน และเลือกตะกร้าใส่ของ จำนวน 83 คน ร้อยละ 45.11 รองลงมาคือเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร จำนวน 77 คน ร้อยละ 41.85 ให้คุณค่าของงานหัตถกรรมในด้านการเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่นมากที่สุด จำนวน 96 คน ร้อยละ 26.9 ในด้านรูปแบบของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จะต้องการรูปแบบผลิตภัณฑ์ ที่การออกแบบต้องสร้างให้เกิดความรู้สึกสงบผ่อนคลายให้กับผู้บริโภคเมื่อมองเห็นหรือใช้งาน จำนวน 144 คน ร้อยละ 40.34 ส่วนของลวดลายบนผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานส่วนมากผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคือลวดลายเรขาคณิต จำนวน 146 คน ร้อยละ 40. ต้องการให้มีการประยุกต์ใช้วัสดุอื่นๆรวมจำนวน 194 คน ร้อยละ 54.34

4. การวิเคราะห์ข้อมูลแนวโน้มการออกแบบผลิตภัณฑ์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นคลุ้มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจำภูผา มาวิเคราะห์ร่วมกับกรอบแนวคิดการออกแบบหัตถอุตสาหกรรมของกิตติพงศ์ เกียรติวิภาค (2560 : 343-363) เพื่อกำหนดแนวทางการออกแบบดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์แนวทางการออกแบบ

แนวคิดการออกแบบ หัตถอุตสาหกรรม	ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัย
1) ทำความเข้าใจในงานออกแบบสากล (สไตล์และความต้องการในสังคม) เช่น แนวโน้มในการออกแบบ	แนวโน้มการออกแบบของขวัญและสินค้าไลฟ์สไตล์สำหรับปี 2023 จาก Trendbible (2022) แนวคิดที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นคลุ้ม คือแนวคิดการฟื้นฟูอย่างสงบ (Quiet Regrowth) งานออกแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ โทนสีเอิร์ทโทน วัสดุหลักมาจากธรรมชาติผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมที่เป็นธรรมชาติแท้และรูปทรงเรียบง่าย
2) รู้สึก ศรัทธาในรากเหง้าภูมิปัญญา และวัฒนธรรม	ภูมิปัญญาหัตถกรรมคลุ้มมีความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในตำบลจันทเขลมตั้งแต่เกิดจนตาย มีการผลิตงานหัตถกรรมจากต้นคลุ้มเพื่อใช้ใน ชีวิตประจำวัน เช่น ใช้เสื่อคลุ้มห่อศพ และใช้ทำอาสนะ ชะนางเป็นเครื่องมือใช้ในการจับปลา ใช้กระบุงใส่สินค้าสดในพิธีแต่งงานโดยลวดลายที่ผลิตมาจากความคิดและภูมิปัญญาของชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่ตัดทอนลวดลายที่เจอในธรรมชาติให้เป็นลวดลายเรขาคณิต เช่นลายดอกจัน ลายข้าวหลามตัด เป็นลวดลายที่ทางชุมชนพัฒนาสืบทอดต่อกันมา
3) การศึกษาเรียนรู้บริบททางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนในชุมชน (ความชำนาญและความสามารถของคนในชุมชน)	1) ในด้านของบริบทชุมชนตำบลจันทเขลม ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสวนผลไม้ มีการทำหัตถกรรมคลุ้มเพื่อใช้ในครัวเรือน มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อผลิตงานหัตถกรรมจากต้นคลุ้มเพื่อจำหน่าย 2) ในด้านความชำนาญและความสามารถของคนในชุมชนการผลิตเครื่องจักสานจากต้นคลุ้มในปัจจุบันมีลักษณะของวัสดุ ลวดลาย กรรมวิธีการผลิตคือวัสดุที่ใช้หลักคือต้นคลุ้มมีการใช้วัสดุอื่นเข้ามาผสมผสานบ้างเช่น หนั่งเทียม ลวดลายส่วนใหญ่เป็นลวดลายเรขาคณิตแบบที่เคยทำ แต่เมื่อผู้วิจัยแนะนำรูปแบบลายใหม่ๆเช่น ลายซิกแซ็ก และสามารถสร้างสรรค์ลวดลายใหม่ๆขึ้นมาได้ ส่วนความสามารถในการผลิตของทางกลุ่มวิสาหกิจสตรีจำวภูผาสามารถสานขึ้นรูป 3 มิติเป็นทรงกระบอก ทรงลูกบาศก์ สานเป็นแผ่นแบบเสื่อแล้วนำไปตัดเย็บเพื่อขึ้นรูป เช่น กระเป๋า
4) ลักษณะในการเปลี่ยนแปลงและความต้องการ / ความต่อเนื่องในการสร้างสรรค์งานออกแบบศิลปหัตถกรรม	1) วิเคราะห์ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางวัสดุโดยนำเอาเทคโนโลยีใหม่มาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพื้นผิวของวัสดุจากต้นคลุ้มโดยการเผาซึ่งจะสร้างเนตสีน้ำตาลและลวดลายที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีเพียงสีธรรมชาติของต้นคลุ้มอย่างเดียว เป็นการเพิ่มความโดดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ มี 2 เทคนิคคือ เทคนิคการเผาแบบเขาสูกิบนำมาใช้เผาไม้คลุ้มและนำมาสานเป็นลวดลาย การจี้ร้อนใช้กับการสร้างลวดลายบนแผ่นสานคลุ้ม สามารถวาดลวดลายได้อย่างอิสระ เช่น ลวดลายเรขาคณิต การสร้างเส้นโค้งและเส้นยาวรอบผลิตภัณฑ์ นำมาออกแบบร่วมกับวัสดุสังเคราะห์อย่างหนังเทียม 2) วิเคราะห์ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของผู้บริโภคโดยข้อมูลจากการสอบถามกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจำวภูผา เกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นคลุ้มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา พบว่าผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุอยู่ในช่วง 21- ประเภผลิตภัณฑ์จักสานจากคลุ้มที่ต้องการคือ ผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ในบ้าน และตกแต่งบ้าน สองอันดับที่ต้องการมากที่สุดคือ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารและตะกร้าใส่ของ และให้คุณค่าของงานหัตถกรรมในด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ต้องการให้มีการผสมผสานวัสดุอื่นเข้ากับเครื่องจักสานจากต้นคลุ้มด้วย 3) วิเคราะห์ในประเด็นการเปลี่ยนหน้าที่ คือเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยจากเดิมเป็นหน้าที่ใหม่คือนำรูปทรงข้าวของเครื่องใช้จากคลุ้มแบบดั้งเดิมมาพัฒนารูปทรงเล็กน้อยและเปลี่ยนหน้าที่ เช่น ชะนางที่ใช้จับปลาเปลี่ยนหน้าที่เป็นเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร อาสนะรองนั่งเปลี่ยนหน้าที่เป็นแผ่นรองจาน กระบุงใส่ของในงานมงคลเปลี่ยนมาเป็นตะกร้าใส่ของตกแต่งบ้าน
5) การรับรู้ ความเข้าใจและความรู้สึก (Kansei Design)	วิเคราะห์ในประเด็นการรับรู้ทางความรู้สึกและการรับรู้ทางสายตาโดยข้อมูลจากการความคิดเห็นของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจำวภูผา เกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นคลุ้มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา พบว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ที่ช่วยหยุดหรือผ่อนคลายความเครียด ผลิตภัณฑ์ต้องสร้างให้เกิดความรู้สึกสงบผ่อนคลายให้กับผู้บริโภค เช่นอาจจะมียูทริ่งที่เรียบง่าย สีสนิมไม่ฉูดฉาด เป็นต้น

จากตารางที่ 1 สรุปแนวทางการออกแบบดังนี้

1) ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบ คือ ผลิตภัณฑ์ของใช้ในบ้านและของแต่งบ้าน โดยออกแบบเทคนิคละ 2 ผลิตภัณฑ์ได้แก่ เครื่องใช้บนโต๊ะอาหารและตะกร้าใส่ของโดยนำรูปทรงข้าวของเครื่องใช้จากกลุ่มแบบดั้งเดิมมาพัฒนารูปทรงเล็กน้อยและเปลี่ยนหน้าที่ เช่น ชะนางที่ใช้จับปลาเปลี่ยนหน้าที่เป็นเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร อาสนะรองนั่งเปลี่ยนหน้าที่เป็นแผ่นรองจาน กระบุงใส่ของในงานมงคลเปลี่ยนมาเป็นตะกร้าใส่ของตกแต่งบ้าน

2) สร้างลวดลายด้วยเทคนิคการเผาทั้ง 2 เทคนิค เพื่อเพิ่มเจตสีและความน่าสนใจให้กับผลิตภัณฑ์เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบันจะใช้กับการสร้างเจตสีน้ำตาลให้กับต้นคลุ้มและนำไปสานร่วมกับคลุ้มสีธรรมชาติ โดยประยุกต์จากลวดลายจากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ชาวบ้านเคยทำมาคือลายข้าวหลามตัดโดยตัดทอนให้มีแต่ลายสานเส้นซิกแซก ส่วนที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อนจะใช้สร้างลวดลายเจตสีน้ำตาลบนแผ่นสานคลุ้มโดยนำลวดลายเรขาคณิตนำมาจัดองค์ประกอบให้ดูทันสมัยและวาดง่าย ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจฯ สามารถทำได้ทั้ง 2 เทคนิค

3) วัสดุจะใช้คลุ้มเป็นหลักเสริมด้วยวัสดุอื่นอย่างหนึ่งเทียมในโทนสีน้ำตาล

4) กลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายคือ กลุ่มผู้บริโภคช่วงอายุ 21-30 ปี

5) ที่มาของแรงบันดาลใจในการออกแบบคณะผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดการฟื้นฟูอย่างสงบ (Quiet Regrowth) ซึ่งมีแนวคิดการออกแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ โทนสีเอิร์ทโทน วัสดุหลักมาจากธรรมชาติแท้ และมีรูปทรงและลวดลายเรขาคณิตที่เรียบง่าย รูปแบบผลิตภัณฑ์ต้องแสดง

เอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นชัดเจนให้รู้สึกสงบผ่อนคลายเมื่อมองเห็นหรือใช้งาน โดยนำเอารูปทรงของงานหัตถกรรมแบบดั้งเดิมมาเปลี่ยนหน้าที่การใช้สอย และตัดทอนให้เรียบง่ายขึ้นเพื่อให้กลุ่มวิสาหกิจฯ สามารถผลิตได้เองภายในชุมชน แสดงที่มาของแรงบันดาลใจและโทนสีดังในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ภาพแสดงแรงบันดาลใจ(Moodboard)

ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย ณภัค แสงจันทร์

จากนั้น ออกแบบร่างผลิตภัณฑ์จากต้นคลุ้มที่ผ่านการตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผาทั้ง 2 เทคนิค

เทคนิคละ 2 ประเภท คือ ประเภทตะกร้า กับประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อม ประเภทผลิตภัณฑ์ละ 4 แบบร่าง รวมทั้งหมด 16 แบบร่าง ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจำนวน 3 คน ประเมินและคัดเลือกแบบร่างที่มีคะแนนสูงสุดนำมาผลิตต้นแบบซึ่งผลการประเมินแบบร่างแสดงดังตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2 แสดงผลประเมินแบบร่างตะกร้าที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อน

รายการประเมิน	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ด้านความสวยงาม รูปทรง สี สันลวดลาย	3.60	0.46	4.00	0.40	4.20	0.72	4.60	0.69
2. ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย	4.00	0.48	3.89	0.19	4.06	0.59	4.11	0.67
3. รูปแบบเหมาะสมกับการผลิตเชิงพาณิชย์ได้	4.33	0.58	3.83	0.76	4.17	0.76	3.67	1.53
ค่าเฉลี่ยรวม	3.98	0.51	3.91	0.46	4.14	0.69	4.13	0.96

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อแบบร่างตะกร้าที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อน พบว่า แบบร่างที่ 3 ได้ผล

ประเมินเฉลี่ยรวมทุกด้านสูงที่สุดคือ 4.14 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 0.69

ตารางที่ 3 แสดงผลประเมินแบบร่างแผ่นรองจานและชั้นส้อมที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อน

รายการประเมิน	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ด้านความสวยงาม รูปทรง สี สัน ลวดลาย	3.73	0.46	3.53	0.50	4.27	0.64	3.73	0.46
2. ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย	3.67	0.29	3.78	0.25	4.22	0.69	4.17	0.76
3. รูปแบบเหมาะสมกับการผลิตเชิงพาณิชย์ได้	4.17	0.76	4.17	0.76	4.17	0.76	4.17	0.76
ค่าเฉลี่ยรวม	3.86	0.50	3.83	0.50	4.22	0.69	4.02	0.66

จากตารางที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อแบบร่างแผ่นรองจานและชั้นส้อมที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อนพบว่า แบบร่างที่ 3 ได้ผลประเมินเฉลี่ยรวมทุกด้านสูงที่สุดคือ 4.22 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 0.69

ตารางที่ 4 แสดงผลประเมินแบบร่างตะกร้าที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบัน

รายการประเมิน	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ด้านความสวยงาม รูปทรง สี สัน ลวดลาย	4.07	0.90	3.60	0.35	3.33	0.58	3.47	0.46
2. ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย	3.94	0.75	3.50	0.50	3.67	0.58	3.78	0.19
3. รูปแบบเหมาะสมกับการผลิตเชิงพาณิชย์ได้	4.17	0.76	3.67	0.58	3.33	0.58	4.00	0.50
ค่าเฉลี่ยรวม	4.06	0.80	3.53	0.48	3.99	0.58	3.75	0.38

จากตารางที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อแบบร่างตะกร้าที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบัน พบว่า แบบร่างที่ 1 ได้ผลประเมินเฉลี่ยรวมทุกด้านสูงที่สุดคือ 4.06 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 0.80

ตารางที่ 5 แสดงผลประเมินแบบร่างตะกร้าที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบัน

รายการประเมิน	แบบที่ 1		แบบที่ 2		แบบที่ 3		แบบที่ 4	
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1. ด้านความสวยงาม รูปทรง สี สัน ลวดลาย	3.13	1.03	3.40	0.53	3.73	0.46	3.73	0.46
2. ผลิตภัณฑ์เหมาะสมกับหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย	3.50	0.50	3.72	0.48	4.11	0.84	3.78	0.39
3. รูปแบบเหมาะสมกับการผลิตเชิงพาณิชย์ได้	4.17	0.76	4.00	1.00	4.00	1.00	4.00	1.00
ค่าเฉลี่ยรวม	3.60	0.76	3.71	0.67	3.95	0.77	3.84	0.62

จากตารางที่ 5 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อแบบร่างแผ่นรองจานและช้อนส้อมที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบัน พบว่า แบบร่างที่ 3 ได้ผลประเมินเฉลี่ยรวมทุกด้านสูงที่สุดคือ 3.95 อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานคือ 0.77

จากผลประเมินแบบร่างโดยผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานแต่ละผลิตภัณฑ์พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ้มใช้เทคนิคการจี้ร้อนประเภทตะกร้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}=4.14$) ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}=4.22$) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ้มใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบันประเภทตะกร้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แบบร่างที่ 1 ($\bar{X}=4.06$) ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}=3.95$) ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะแบบรองจานที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบันแบบร่างที่ 3 ว่าควรปรับปรุงแบบเป็นสี่เหลี่ยมตอนผลิตจะเย็บง่ายกว่าการเย็บเป็นเส้นโค้งผู้วิจัยจึงปรับแบบตามข้อเสนอแนะในการผลิตต้นแบบ ภาพแบบร่างและต้นแบบดังแสดงในภาพที่ 2-5

ภาพที่ 2 แบบร่างตะกร้า (ซ้าย) และต้นแบบ (ขวา) ที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อนที่ได้รับคะแนนสูงสุด ออกแบบโดยนำเอารูปทรงของกระบุงมาปรับเป็นตะกร้า ใส่ของและวาดลายเรขาคณิต
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย ณภัค แสงจันทร์

ภาพที่ 3 แบบร่างแผ่นรองจานและช้อนส้อม (ซ้าย) และต้นแบบ(ขวา) ที่ใช้เทคนิคการจี้ร้อนที่ได้รับคะแนนสูงสุด ออกแบบโดยนำเอาอาสนะรองนั่งมาเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอยและวาดลายเรขาคณิตให้ดูทันสมัย
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย ณภัค แสงจันทร์

ภาพที่ 4 แบบร่างตะกร้า (ซ้าย) ต้นแบบ(ขวา) ที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบันที่ได้รับคะแนนสูงสุด ออกแบบโดยนำรูปทรงของชะนางมาประกบกันเป็นตะกร้า และออกแบบลายสานใหม่โดยประยุกต์จากลายเดิม
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย ณภัค แสงจันทร์

ภาพที่ 5 แบบร่างแผ่นรองจาน (ซ้าย) ต้นแบบ(ขวา) ที่ใช้เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบันที่ได้รับคะแนนสูงสุด ออกแบบโดยนำเอาอาสนะรองนั่งมาเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอย และออกแบบลายสานใหม่โดยประยุกต์จากลายเดิม
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย ณภัค แสงจันทร์

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลแนวโน้มการออกแบบผลิตภัณฑ์ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากต้นคลุ้มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา มาวิเคราะห์ร่วมกับหลักการออกแบบหัตถอุตสาหกรรม เพื่อหาแนวทางในการออกแบบ ผลการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการคือผลิตภัณฑ์ของใช้ในบ้านและของแต่งบ้าน ได้แก่ ตะกร้าและเครื่องใช้บนโต๊ะอาหาร และนำเทคโนโลยีการสร้างลวดลายให้กับผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ้มด้วยเทคนิคการเผา ซึ่งจะสร้างเนตสีและลวดลายที่เพิ่มขึ้นจากเดิมที่มีเพียงสีธรรมชาติของต้นคลุ้มอย่างเดียว ประกอบด้วย 2 เทคนิคคือ เทคนิคการเผาแบบเซาสุกิบันมาใช้เผาไม้คลุ้มและนำมาสาน โดยประยุกต์จากลวดลายจากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ชาวบ้านเคยทำมาคือลายข้าวหลามตัดโดยตัดทอนให้มีแต่ลายสานเส้นซิกแซก และการจี้ร้อนเป็นการสร้างลวดลายบนแผ่นสานคลุ้ม จะใช้

สร้างลวดลายเน็ตสีน้ำตาลบนแผ่นसानคลุ่มโดยนำลวดลายเรขาคณิตนำมาจัดองค์ประกอบให้ดูทันสมัยและวาดง่าย ซึ่งทางกลุ่มวิสาหกิจฯ สามารถทำได้ทั้ง 2 เทคนิค นำวัสดุหนังเทียมมาผสมผสานร่วมด้วยซึ่งเป็นการสร้างความโดดเด่นกับผลิตภัณฑ์ให้แตกต่างจากผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานคลุ่มที่มีอยู่ ผลิตภัณฑ์ควรออกแบบให้เหมาะสมกับกลุ่มลูกค้าช่วงอายุ 21-30 ปี จากการสอบถามผู้บริโภคผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานคลุ่มในจังหวัดจันทบุรีให้ความสำคัญด้านคุณค่าของงานหัตถกรรม ผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบต้องแสดงเอกลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นได้ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ รัญลักษณ์ ศุภพลธร (2566) ซึ่งพบว่าประเด็นที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจมากที่สุดคือภาพประกอบสวยงามสื่อสารถึงเรื่องราวขอตัวสินค้าได้เป็นผลมาจากการออกแบบกราฟิกของบรรจุภัณฑ์ที่สร้างคุณค่าและสามารถนำเสนออัตลักษณ์และเรื่องราวของชาติพันธุ์ม้งของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยหานได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาและสิ่งดึงดูดใจ ส่วนที่มาของแรงบันดาลใจในการออกแบบจากข้อมูลแบบสอบถามพบว่ารูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคต้องการคือผลิตภัณฑ์ที่ช่วยหยุดหรือผ่อนคลายความเครียด มีการออกแบบต้องสร้างให้เกิดความรู้สึกสงบผ่อนคลายให้กับผู้บริโภคเมื่อมองเห็นหรือใช้งานซึ่งไปสอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบของขวัญและสินค้าไลฟ์สไตล์ปี 2023 เว็บไซต์ Trend bible(2022) ที่เสนอแนวคิดการฟื้นฟูอย่างสงบ (Quiet Regrowth) ซึ่งมีแนวคิดการออกแบบที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากธรรมชาติ โทนสีเอิร์ทโทน วัสดุหลักมาจากธรรมชาติผลิตภัณฑ์ที่มีส่วนผสมที่เป็นธรรมชาติแท้และเรียบง่าย ในแนวคิดการฟื้นฟูอย่างสงบ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แรงบันดาลใจนี้ การออกแบบได้นำเอารูปทรงของงานหัตถกรรมแบบดั้งเดิมมาเปลี่ยนหน้าที่ใช้สอย

2. ผลประเมินแบบร่างโดยผู้เชี่ยวชาญด้านผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานแต่ละผลิตภัณฑ์พบว่า ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ่มใช้เทคนิคการจี้ร้อนประเภทตะกร้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}$ =4.14) ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}$ =4.22) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานจากคลุ่มใช้เทคนิคการเผาแบบเขาสุกบินประเภทตะกร้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แบบร่างที่ 1 ($\bar{X}$ =4.06) ประเภทแผ่นรองจานและช้อนส้อมมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ แบบร่างที่ 3 ($\bar{X}$ =3.95)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเพิ่มเติมเรื่องการสื่อสารกับผู้บริโภค คือการสร้าง Storytelling Content ที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการผลิต การสร้างสรรค์ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการบอกเล่าเกี่ยวกับความพิเศษของเทคนิค สื่อสารผ่านช่องทาง Social Media ต่างๆ จะช่วยให้ผู้บริโภครู้จัก เข้าใจ & เข้าถึง นำไปสู่การ feedback ที่ผู้ประกอบการสามารถนำมาต่อยอดพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้เป็นอย่างดี

2. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยในส่วนตลาดและการส่งเสริมการขายของผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานต้นคลุ่มที่ตกแต่งพื้นผิวด้วยเทคนิคการเผา ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ เกียรติวิภาค. (2560). พัฒนาด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์โดยใช้กรอบแนวคิดการออกแบบหัตถอุตสาหกรรม Industrial Crafts Design Framework (Grow-Reborn). วารสารศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 9(2), 343-363.
- กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา. (2559). เอกสารข้อมูลกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา. จันทบุรี : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา. (ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา. 2564 ธันวาคม). สัมภาษณ์โดย ณภัค แสงจันทร์ ที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสตรีจ้าวภูผา.
- ธัญลักษณ์ ศุภพลธร. (2566). การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ลูกประคบสมุนไพรจากอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้งเพื่อส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนบ้านห้วยหาน จังหวัดเชียงราย. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 11(1), 153-163.
- เพื่อนรักช่างหนัง. (2564). เทคนิค Pyrography สร้างสรรค์งานหนังดี ๆ ด้วยการจี้ร้อน. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564. จาก <https://tmleatherfriend.com>.
- มณฑิยา พัฒนเสมาและคณะ. (2553). โครงการ “การศึกษาความรู้ชาวของเรื่องผีชุดลุ่มคล้า (รุ่นทาก-รุ่นเชอ)”. กรุงเทพฯ : ศูนย์ศึกษาและฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมในภาวะวิกฤต สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). แผนการส่งเสริม SME พ.ศ. 2564-2565. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564. จาก <https://www.sme.go.th>.
- อุทธะยาน. (2562). ถนอม ‘ไม้’ ด้วย ‘ไฟ’. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2564. จาก <https://www.utthayan.com>.
- Stewart, J. (2021). How to Creatively Decorate Wood Using the Art of Pyrography. . Retrieved December 15, 2023, from <https://mymodernmet.com/pyrography-wood-burning-art/>.
- Bible, T. (2022). Gifting Trends for 2023. Retrieved December 15, 2023, from https://www.youtube.com/watch?v=_LOfF0Rz TS8
- Yamane. (1973). Statistics, An Introductory Analysis, 2nd Ed. New York : Harper and Row.